

Slovenski Pravniki

Leto LII.

Ljubljana, aprila 1938.

Štev. 3.—4.

Važnejše novote v prvem delu novega trgovinskega zakona.

Dr. Milan Škerlj.

IV.

Tudi načela firmskega prava ostanejo vsaj v bistvu, vendar je zahteva resničnosti firme v ntz. dokaj dosledneje izvedena kot v tz. Tudi tu je znatno sodeloval skupščinski odbor; morda se kdaj celo pojavi vprašanje, ali nekatere določbe ne segajo predaleč. Novo je zlasti to:

Uzakonjeno je v praksi že sedaj potrjevano mnenje, da je trgovec lahko tožilec in toženec na firmo, če gre za pravno razmerje, ki je v zvezi z njegovim trg. podjetjem.

V firmi trgovca mora biti izpisano vsaj eno rojstno ime. Firme „P. Pavlovič“, „Jos. Petrovič“ ne bodo dopustne. V družbenih firmah zadostuje rodbinsko ime. Firme komanditnih, delniških in družb z o. z. morajo imeti pristavke, iz katerih se vidi, da gre za družbo te oblike, na pr. „kd“ „dd“; „dzoz“. Firme novih d. družb morajo biti stvarne. Če je trg. družba sama član druge, osebne trg. družbe, je njena že registrovana firma lahko sestavni del firme druge družbe, videti pa se mora iz njene firme oblika družbe. Osebnega imena v firmi druge družbe potem ni treba. Sicer ima osebna družba kakor sedaj firmo lahko, tudi če še ni registrovana.

Podrobneje ko sedaj so urejeni pristavki v firmi. Dovoljeni so pristavki, ki služijo določnejši označitvi podjetja ali njegovega imetnika, prepovedani pristavki, ki bi mogli preslepljati glede vrste ali obsega podjetja ali razmer njegovega imetnika. To vse ni novo, dasi vsaj prepoved ni bila naravnost izrečena. Važnejše je, da se smejo izrazi, ki označujejo vladarja ali člana kraljevskega doma, zgodovinske osebe ali kraje, narodnost, državo, banovino, pokrajino, oblast ali predel v kraljevini, kot pristavki vzeti v firmo le, če se to dovoli po veljavnih predpisih, če takih predpisov ni, le z dovolitvijo bana, ki mora prej zaslišati pristojno zbornico. Tujim državljanom je prepovedano v

firmi kazati na Jugoslavijo in jsl. narodnost. Za ta del je bilo precej, recimo, nerodnosti, ki jih bo poslej lažje pobijati. — Firma podružnice mora vsebovati pristavek, ki kaže na njeno zvezo z glavnim nastanóm, iz firme zastopništva tuje družbe se mora tudi videti, kateri državi družba pripada.

Večjezična firma je izrečno dopuščena. Izrečno je tudi dovoljeno, firmo podpisovati tako, da se besedilo odtisne mehaniški in z roko pristavijo samo podpisi imen podpisnikov; praksa je oboje dopuščala že doslej. Novo pa je, po želji trg. krogov, da mora trgovec, čigar firma je registrovana, v korespondenci navajati sodišče, pri katerem je firma vpisana, in številko in datum sodne odločbe o vpisu. Brez dvoma bo činjenica registracije tako dajala neki nimbus in tudi pretežko izvedljivo to ne bo, ker se „glava“ pisemskega papirja itak često tiska ali pa se bo odtisnila s stampiljko; posebne koristi pa menda od tega ne bo.

Važno je, da bo zaščitni okoliš firme poslej ne občina ali kraj, nego samo občina, za firme dd. in dzoz pa celo območje sodišča, v čigar registru je firma vpisana. Praktična utegne postati določba, da se sosedni kraji ali občine glede zaščite firme z uredbo lahko spoje v en okoliš. Prav tako se zaščitni okoliš za družbene firme lahko razširi z uredbo. Znano je, da trgovinski centri pogosto obsegajo jedro in občine v okolici in da je pravno mogoče, da se mi preko ceste, ki je meja dveh občin, naseli tekmelec z istim imenom in firmo. Danes temu ni priti v okom, niti zakon o pobijanju nečedne tekme ne pomaga zanesljivo.

Doslej neurejeno vprašanje, kaj velja za firmo, če se spremeni državljansko ime, je rešeno tako, da firma sme ostati, kadar se je ime spremenilo po sili zakona. Določba ima zlasti pomen za samske trgovke in vdove, če se (vnovič) omože.

Bistveno so se v skupščinskem odboru spremenile določbe o prehodu firme. Ostane sicer, da se firma ne more prenesti in ne more preiti brez podjetja, da je za uporabo stare firme potrebna privolitev dosedanjega imetnika firme ali njegovih dedičev. Toda v firmo je treba vzeti pristavek, iz katerega se vidi, kdo je sedanji imetnik podjetja. V firmo torej, ne samo v napis, ki označuje poslovalnico. Tako je dosežena skladnost med določbami ntz. in § 128, odst. 1 zo. Ni seveda treba pristavka, če stara firma tudi glede novega imetnika povsem ustreza zakonskim določbam, na pr.

Peter Petrović proda podjetje s firmo drugemu Petru Petroviću, od njega podeduje oboje sin Peter Petrović, ali javna trg. družba „Peter Petrović in dr.“ proda firmo in podjetje novi družbi, ki ima tudi družbenika Petra Petrovića. Če pa se „Peter Petrović kd“ spremeni v javno trg. družbo ali v družbo z oz., treba pristavek „kd“ spremeniti v „in dr.“ ali sl., oziroma v „dzoz“. Slično pri delniški družbi. Variacij je tu jako mnogo, načelo pa je isto: firma ustrezaj dejanskemu stanju. Eno se seveda ne da doseči: stari Peter Petrović je bil poštenjak, njegov sin ima isto firmo, pa se morda ni vrgel po očetu.

Ta načela veljajo smiselno tudi, če se podjetje da v zakup, dobi za užitek ali se sicer nadaljuje na temelju podobnega pravnega razmerja. Bog ve kako važno to ni, ker bodo primeri zakupa dokaj redki zbog določbe § 135 zo., užitki pa že sami po sebi.

Slednjič veljajo ista načela tudi, če v družbo vstopi ali iz nje izpade družbenik, bodisi da se s tem spremeni oblika družbe ali da se ne spremeni (§ 37).

§ 58 določa v drugem odstavku, da ob prenosu podjetja glede dolgov, zvezanih s podjetjem, veljajo določbe občega državljskega zakonika, pri nas torej do zenačenja o. drž. prava določbe § 1409 odz. po III. noveli in seveda tudi določbe §§ 187 in 188 tretje novele same. V prvem odstavku pa je važna novota: če se podjetje nadaljuje s staro firmo, bodisi da je prehod s pristavkom v nji označen ali ne, sme dolžnik dolg, ki je nastal v prejšnjem poslovanju podjetja, poravnati tudi prevzemniku, če ga ni prevzemnik ali prejšnji imetnik podjetja obvestil, da terjatev ni odstopljena. Torej nekakšen obrnjeni § 1395 odz. Kar se tiče § 1409 odz., naj tu le mimogrede omenim, da so neka mnenja iz območja hrv. og. zak. čl. LVII: 1908, ki v bistvu ustreza našemu § 1409, izrazila praktično — manj teoretično — resne dvome o smotrnosti teh določb v mnogih primerih. Stvar bo treba zaenkrat proučiti pri obdelavi načrta za uvodni zakon, končno pa pri obdelavi načrta za naš novi odz., saj nima pomena samo ob prenosu trg. podjetij; pri tem ne bo odveč pogledati si tudi določbe čl. 59—53 novega poljskega trg. zakonika.

V § 59 je urejeno precej sporno vprašanje, ali odgovarja oseba, ki kot javni družbenik ali komanditist pristopi trgovcu poedincu, za „stare“ obveze. Ntz. pravi, da odgovarja družba, brez ozira na to, ali se spremeni besedilo firme. Zoper druge osebe velja drugačen sporazum le, če

je vpisan v trg. register ali od katerega izmed družbenikov priobčen upniku. Prav tako pa sme tudi „stari“ dolžnik plačati družbi.

Podrobno urejeno je tudi registrovanje firm jurističnih oseb kot trgovcev poedincev, česar naš sedanji tz. sploh ne omenja. Praksa je ravnala že doslej s takimi firmami kot s firmami trgovcev poedincev. Slednjič določa § 45, da ni treba registrovati trgovinskih podjetij države, banovine ali ustanove, ki jo upravlja država ali banovina. Če se ne vpišejo, zanje ne veljajo določbe o firmi, trg. knjigah in prokuri; za uporabljanje prvega dela ntz, drugega do petega oddelka, pa naj veljajo posebni predpisi. (Te bo moral dati uvodni zakon, ki bo dokaj dober vzorec našel v odnosnih določbah hrv.-ogr. prava). Ni torej rečeno, da za taka podjetja sploh ne velja trg. pravo; obratno, za vse, kar ni izrečno izvzeto, velja v celem obsegu, zlasti torej določbe stvarnega in obligacijskega prava.

Določbe o zaščiti firme ne vsebujejo novega, razen da se na zahtevo ne objavi samo sodba, s katero je bil kdo obsojen za poseg v tujo firmsko pravico, ampak tudi sodba, s katero je bil tožbeni zahtevek zavržen. Slično določbo že imamo v zakonu o pobijanju nečedne tekme, preprečuje naj objestne tožbe.

V.

Trgovinsko knjigovodstvo ureja ntz. v bistvu kakor tz., ne zahteva določenega sistema, ne predpisuje obvezno nikakršnih knjig — celo kopijske ne več, odreja samo cilj knjigovodstva, tako, kakor tz. Nova pravzaprav ni ne zahteva, da se morajo vpisi v knjigah pozivati na spise, ki izpričujejo vknjižbo, in da se mora sklep knjig vjemati z inventarjem in bilanco. Tudi določbe o inventarju in bilanci so iste, samo da se morajo imovinske sestavine oceniti z vrednostjo na dan, za kateri se dela bilanca, ne pa na dan, ko se predmet vpiše v inventar; tako že naš zakon o dzoz. Ne stvarno nova, pač pa prav koristna je določba § 49, da mora bilanca biti sestavljena tako izčrpno, jasno in pregledno, da interese lahko popolnoma spoznajo trgovčeve imovinsko in gospodarsko stanje. Jasnejše je torej povedano, da je „koloriranje“ in „friziranje“ bilanc nedopustno.

Najvažnejša novota v tem oddelku je, da je izrečno priznано knjigovodstvo „brez knjig“ t. j. razni sistemi kartotek, regulatorjev in sl., ki deloma samo dopolnjujejo, deloma pa tudi nadomestujejo vezane knjige. Pristojbinsko

zakonodavstvo je tak način knjigovodstva posredno že priznalo, sedaj je priznano neposredno. Z uredbami se lahko dajejo posebni predpisi tehniške narave, ki bi se tikali pravilnosti, popolnosti in preglednosti te vrste knjigovodstva. Nova je za nas tudi izrečna določba, da treba knjige voditi na „službenem“, torej v slovenskem ali srbskohrvaškem jeziku (za dopisovanje to seveda ne velja), razen če kaj drugega dopušča drug zakon ali mednarodna pogodba.

O dokaznih privilegijih trg. knjig ntz. ne govori, za dokazovanje z njimi bo poslej povsem veljal civilni pravdni postopnik.

Dočim naš tz. ne pozna neposrednih sankcij za kršitev določb o knjigovodstvu, predvideva ntz. kazni za nered, ki se izrekajo po službeni dolžnosti ali po prijavi ali predlogu trgovčevega upnika, in sicer po nepravdnem postopku. V prvem primeru je pristojno sodišče, ki je opazilo kršitev, v drugem primeru registrsko sodišče.

VI.

Za prokuro in za navadno trgovinsko pooblastitev dobimo v našem pravnem območju le malo novega; gre le za neke, rekel bi, retuše. Tako treba prokuro dati izrečno (§ 61). Zbog določbe čl. 41, da se prokura lahko da tudi s pooblastitvijo, firmo podpisovati per procura, je bilo doslej sporno, ali se lahko da tudi molče. Za prakso to nima pomena. V § 62 je bolj naglašeno, da je prokurist pooblaščen tudi za take trg. posle, ki ne spadajo v krog principalovega trg. podjetja; § 63 pa potrdilno rešuje sporno vprašanje, ali je mogoče prokuro dati samo za posameznega od več principalovih trg. nastanov. Je, če je firma različna, za kar zadostuje, da se iz pristavka vidi, da gre za firmo podružnice. Gospodarski krogi so to želeli; mislim pa, da s tem ni doseženo vse: s to firmo prokurist sicer ne bo mogel sklepati poslov za nastane, ki imajo drugačne firme, toda s posli, ki jih sklene prokurist s firmo, ki jo sme podpisovati, zadolžuje principala seveda za vso njegovo imovino. To drugače ne more biti, saj je principal načelno za vsak svoj dolg zavezan ne glede na nastan. Pojašnjeno je dokaj sporno vprašanje, ali more prokurist, pa tudi navadni trg. pooblaščenec v gospodarjevem imenu sam s seboj sklepati pogodbe v svojem ali tujem imenu: ne, če ni zato nalašč pooblaščen. Prekliče se prokura in trg. pooblastitev lahko vsak čas brez ozira na pravno razmerje, na katerega podstavi je dana; pri tem zakon naglaša, da

prokuristu ali trg. pooblaščenцу ostanejo zahteve po pogodbi. Zakon se izraža sicer širje kot čl. 54 tz, pa še preozko. Reči hoče, da odvzem pooblastitve sam za se ne vpliva na drugo pravno razmerje. Torej: žena prokuristka, sin prokurist, ki nista bila prokurista na temelju službene ali druge posebne pogodbe, ne moreta zahtevati ničesar, po drugi strani pa zbog odvzema prokure ne prestane službena ali druga pogodba, njo bi trebalo posebej razdreti. Ni pa hotel zakon reči, da takemu pooblaščenцу pripadajo samo pogodbene, ne pa tudi zahteve, ki mu jih daje sam zakon za primer nepravilnega razdora službenega razmerja.

Nič stvarno novega ni čl. 69, ki veli, da principal pri trgovinski pooblastitvi ne more drugemu prigovarjati omejitve pooblastila, ki presegajo zakonske, če ne dokaže, da je drugi za te omejitve ob času sklepanja pogodbe vedel ali bi bil vedeti moral (§ 69).

Morda najočitnejša sprememba v tem oddelku je ta, da trg. potniki po samem zakonu ne bodo imeli oblasti pobirati kupnino za principala. Vendar to tudi po ntz. ne bo povsem izključeno. § 70 se namreč poziva na § 68, ki za trg. pooblaščenca določa, da velja za pooblaščenega za vse posle in pravna dejanja, ki jih običajno prinaša opravljanje takih poslov, za kakršne je pooblaščen. Torej bo dejansko vprašanje, ali sprejemanje kupnine spada k takim običajnim dejanjem. To je lahko različno po času, kraju in poslovni stroki. Seveda principal pobiranje kupnine lahko povsem zabrani, toda tu bo veljal že omenjeni § 69. No plačil potniki že danes navadno ne smejo pobirati, saj so redno samo posredniki, nabiralci naročil; pa tudi če so res zastopniki, je že davno odpadla ratio legis: plačilo se danes opravi po banki ali po pošti ali po čekovnem uradu. Zato je bolj važna določba § 70, da se graja blaga in druge izjave, s katerimi hoče odjemalec obvarovati svoje pravice, lahko dado potniku, če je prisoten: ne da bi mu odjemalec pisal, telefoniiral, češ da je imel prav z njim opraviti; če potnik ni prisoten, se mora odjemalec obrniti do principala. Ntz. pa pojašnjuje tudi drugo stran: potnik sme v principalovem imenu ugotavljati stanje blaga, z blagom razpolagati pa sme samo, če je zbog njegovega svojstva nujno. Praksa se je že doslej vsaj deloma razvijala v obeh pravicih tako, kakor sedaj določa zakon.

Čl. 50 tz. je nekoliko razširjen in nekoliko utesnjen: kdor je zaposlen v odprtem poslovnem prostoru ali v odprtem skladišču, je s tem samim pooblaščen (torej zakonsko pooblastilo, doslej „velja za pooblaščenega“), opravljati po-

sle, ki se navadno vrše v takem prostoru — doslej le za prodaje in prejeme —, če ni tamkaj jasno označeno kaj drugega. S tem dodatkom (na pr. „plačuje se samo pri blagajni“) ščiti zakon trgovca zoper zle posledke cele norme in zlasti one razširitve (§ 72). V § 73 je prevzeta določba čl. 296, stvarne spremembe ni.

Slednjič bi omenil, da ni več onega dodatka, ki ga ima čl. 42 tz., da prokura nadomešča vsa posebna pooblastila, ki jih zahtevajo deželni zakoni — slično čl. 47 za trg. pooblaščenca — in da sme prokurist nameščati in odslavljeti trg. pomočnike in pooblaščenca. To se razume po sebi, seveda samo za trg. poslovanje.

VII.

V šestem oddelku je samo določeno, da za službeno razmerje pomožnega osebja pri trgovcu v smislu ntz. veljajo določbe zakona o obrtih, kolikor ni s posebnimi predpisi, s samim ntz. ali z uvodnim zakonom določeno kaj drugega. Zgodovina § 75 je ta: načrt ntz. je imel posebno poglavje za trgovsko pomožno osebje. To je bilo potrebno, ker v večini države ni veljal naš bivši zakon o trg. pomočnikih. Ko se je pa službeno pravo modernizovalo v zak. o obrtih, pri čemer so se večinoma uporabile tudi določbe iz načrta ntz., je postala posebna ureditev za trg. pomožno osebje nepotrebna. Vendar ni postala nepotrebna vsaka določba, kajti krog oseb, ki so trgovci po ntz., se ne krije povsem s krogom oseb, ki so trgovci-obrtniki po zo., in tudi § 435, odst. 1., oz., ki za službeno pravo skuša odstraniti te razlike, jih ni popolnoma odstranil, kakor tudi ne dosedanje uredbe, izdane na podstavi § 435., odst. 2., zo. Zato se je zdelo najprikladnejše, kratko reči, da službeno pravo zakona o obrtih velja za vse osebje, nameščeno pri trgovcu v smislu ntz., torej ne samo za trg. pomočnike in višje netrgovsko osebje, ampak tudi npr. za kočijaže, šoferje i. t. d., seveda pa le, kolikor bi veljalo zanje službeno pravo zo., ko bi poslodavec bil obrtnik v smislu zo., ne pa npr. za sobarico ali pestunjo. Dejanski se bo krog osebja, ki bo spadalo pod službeno pravo zo., številčno s tem prav malo razširil, odpravljenih pa bo nekaj trdot.

Na „druge predpise“ je samo opozorjeno: posebni predpisi veljajo npr. za mornarje, rudarje i. t. d. Sam ntz. ima silno malo določb iz službenega prava, še te bodo v soglasju z zo. Bolj važno je, zakaj je omenjen uvodni zakon. V določbah zo. za službena razmerja je nekaj antinomij, nekaj redakcijskih pogršk in nekaj očitih neskladnosti, vsega

skupaj precej hib, od katerih nekatere delajo težave tudi praksi. Kdor ve, kako na hitro se je uzakonil načrt zo., pre- den so referenti imeli prilike in časa, da mu dajo poslednjo polituro, tega ne bo zameril; glavno je bilo takrat, da načrt zo. čim prej postane zakon. Sedaj bi pa bil čas, da se te hibe popravijo, bodisi z novelo k zo. bodisi na drug način, morda z uvodnim zakonom k ntz., saj je jako znaten del pomožnega osebja, ki spada pod zo., zaposlen pri trgovcih v smislu trg. zakona. No to samo mimogrede — lahko da bo tudi drugače.

VIII.

Povsem nov je za nas oddelek o trg. zastopnikih (agentih). Naš tz. pozna posredovanje ali sklepanje trgovin- skih poslov za druge kot relativne temeljne trgovinske pos- le (čl. 272, št. 4), izvzema pa izrečno uradne posle trgovin- skih posrednikov (senzalov). Prav edino te pa ureja, o „svo- bodnom“ samostalnem trg. posredovanju in o samostalnem trg. zastopanju sploh ne govori. Za ti dve stroki torej ve- ljajo samo določbe IV. knjige, prvega naslova, sicer pa obče državljansko pravo. To bo poslej drugače.

Bilo je dvomljivo, ali naj se določbe o trgov. zastopni- kih in o trg. posrednikih uvrste v I. del („trgovci in trg. osebje“), ali v III. del med trg. obligacijskopravne posle. Oboje se da opravičevati, po enem načelu se gleda bolj na osebo zastopnika in posrednika kot člana trgovinske orga- nizacije, po drugem bolj na posel. Tudi drugi zakoni rav- najo različno, neki govore o zastopnikih in posrednikih v poglavjih o osebah v trgovini, na pr. nemški tz., naš tz. vsaj za posrednike, hrv. og. tz. pa ureja posredništvo med obli- gacijskopравnimi posli, tako tudi nekateri drugi. Za nas je bilo odločilno, da ta snov ali sploh ni urejena ali pa po- manjkljivo in da bi bilo koristno urediti, jo čimprej, torej se je morala sprejeti v I. del.

Trgovinski zastopnik je, komur je od drugega, ki ga ntz. zove gospodarja posla, t r a j n o poverjeno, da v nje- govem imenu in za njegov račun posreduje ali sklepa trg. posle, če opravlja to delavnost kot pridobitno zaposlitev, pa ni v službenem razmerju z gospodarjem posla (§ 76). Za- konska definicija naglašá ločilne momente: od trg. zastop- nika-nameščenca, ki ga v navadnem življenju tudi zavemo agenta, loči trg. agenta v smislu I. dela, 7. odd. ntz., samo- stalnost, on ni v službenem razmerju, zato druga stranka ni kar „gospodar“ ali „službodavec“, marveč je „gospodar p o s l a“. Od komisijonarja loči trg. zastopnika, da posluje

v imenu gospodarja posla, ne v svojem. Od trg. pooblaščenca, ki ga imata v mislih čl. 297 in 298 tz., loči trg. zastopnika trajnost pooblastitvenega razmerja, prav tako, kolikor gre za posredovanje, od trg. posrednika.

V podrobnostih je med samostalnim agentom in agentom-nameščencem jako mnogo podobnosti. V življenju bo morda večkrat celo težko razlikovati. Način odmene, vprašanje, kdo trpi splošne režijske stroške, način obdavčitve, javnopravno zavarovanje bodo glavni kriteriji, zlasti kadar pojde za vpis v trg. register, vendar nobeden sam za se ni, da bi moral biti zanesljiv. Je pač združenih več elementov. Tudi ntz. ureja pravna razmerja samostalnih agentov v mnogočem povsem podobno, kakor je v II. delu zo. urejeno službeno razmerje provizijskih nameščencev; v drugih ozi-rih so določbe sorodne ureditvi pooblastitvenega razmerja v samem ntz., še v drugih so podobne onim za komisijonarja. Na pr. trg. agentu je naložena skrbnost rednega trgovca v interesu gospodarja posla, dajati mu mora obvestila, odgovoren je za krivdo svojih ljudi in drugih oseb, ki jih uporablja v svoji poslovni delavnosti (podobno komisijonar). Tekmovanje, provizija, predjem, način in posledice pre-stanka pogodbenega razmerja, celo nekatere socialne in gospodarske zaščitne določbe, dalje konkurenčna klavzula so urejene približno tako, kakor za nameščence; tudi v tem je podobnost, da so nekatere določbe relativno prisilne v korist agentu. Druge določbe so posnete po določbah o trg. pooblastitvi: za učinek omejitev pooblastitve proti drugim, za sprejemanje izjav o graji, za ugotavljanje stanja blaga velja isto kar za trg. pooblaščenca, zlasti za trg. potnika. Poleg vseh teh določb pa so nekatere, ki niso tako sorodne onim o sličnih pravnih razmerjih. Na pr.: trg. potnik sme samo posredovati, če ni pooblaščen tudi za sklepanje poslov, plačil brez posebne pooblastitve ne sme sprejemati niti ne spreminjati pogojev plačila ali sklepati poravnave ali dajati popuste. Stroške obče režije trpi sam, saj je samostalen podjetnik, v dvomu pa mu mora gospodar posla povrniti izdatke za pošto, brzojavke, telefonske razgovore, vzorčne kovčege in druge posebne izdatke, ki nastanejo zbog naloga gospodarja posla. Trg. zastopnik ima trgovsko pravico zadržbe, saj je trgovec, seveda pa s splošnimi pogoji; razen tega pa sme po posebni določbi zakona (§ 85) zadržati tudi vzorce, ki mu jih je izročil gospodar posla, toda še-le ob prestopu pogodbenega razmerja. To gre preko navadne zadržne pravice, kajti reklo bi se sicer lahko, da agent dobi vzorce z nalogom, da naj z njimi ravna na določen na-

čin, t. j. naj jih kaže ljudem, pri katerih išče naročil; tega seveda ne more več, ko je prestalo pogodbeno razmerje, tako da bi jih moral vrniti (čl. 513., odst. 2., tz.). Iz samostalnosti trg. zastopnika sledi, da v onih primerih, kjer se zo- glede nameščencev poziva na običaje v kraju službodavčevega nastana, za trg. zastopnika ne veljajo ti običaji, nego običaji v kraju zastopnikovega nastana. V dalje podrobnosti zakona se tu ne morem spuščati, tudi one so večinoma posledica samostalnosti trg. zastopnika.

IX.

Omenil sem že, da naš sedanji tz. za neuradnega trg. posrednika ne daje določb. Ntz. zavzema nasprotno stališče: izčrpno ureja pravna razmerja „svobodnega“ posrednika, za javno postavljene trgovinske posrednike, zlasti na borzi, pa naj določbe 8. oddelka veljajo samo, kolikor ne nasprotujejo posebnim zakonskim predpisom.

Kakor za trg. posrednika, daje ntz. definicijo tudi za trg. posrednika: tisti, kdor kot pridobitno zaposlitev za druge prevzema posredovanje za sklepanje pogodb o pribavljanju ali odsvajanju blaga ali vrednostnih papirjev, o zavarovanju, o prevozu stvari, o najemu ladje ali o drugih predmetih trgovinskega prometa, pa mu to ni na podstavi pogodbenega razmerja trajno poverjeno. V tem pristavku je izražena razlika od trg. zastopnika. Vendar treba prav razumeti; za pogodbeno izraženo trajnost gre, ne za zgolj dejansko. Zato ne postane trg. zastopnik oni posrednik, ki mu kdo poveri sicer več posredovanj po vrsti, pa za vsako da poseben nalog. V posameznem primeru bo stvar seveda lahko postala dvomljiva, kajti tudi zastopniška pogodba se lahko sklene molče, s sklepčnim ravnanjem. Zunanji vidik bo na pr., ali se provizija obračunava za vsak primer posebej ali po časovnih razdobjih, prvo govori za posredništvo, drugo za zastopništvo; odločilen pa ta kriterij ni, ker ni osnovan v samem zakonu. Seveda tudi ni izključeno, da je ista oseba sočasno z enimi v trajnem razmerju (trg. zastopnik), z drugimi v netrajnem (trg. posrednik). To morda niti ni redko: mogoče je celo, da je ta človek obenem še komisionar v tehniškem smislu besede. Niti to ni izključeno, da je pri kom nameščen, torej trg. pooblaščenec v ožjem smislu (seveda bi se moral v tem primeru s principalom z bogati zaradi konkurenčne prepovedi). Pravno je vse to mogoče, pomisliti je pa, da vsako spada pod posebne norme. Prav tako je mogoče, da trg. posrednik za

poedini primer dobi pooblastitev, da pogodbo sklene, v tem primeru je trg. pooblaščenec, pa ne trg. zastopnik v tehniškem smislu, niti ne po 5. oddelku I. dela ntz., ampak po čl. 297, 298 tz.

Ker ntz. ureja posredništvo kot neuradno zaposlitev, seveda ne določa posebnih pogojev glede osebe posrednika (starost, državljanstvo), ne predpisuje posebne usposobljenosti kakor sedanji tz., ne prepoveduje združevanja posrednikov ne opravljanja drugih trg. poslov, ne zahteva nepristranosti, ne pozna disciplinskih kazni i. t. d. Pač pa ne izključuje, da se tudi trg. posredništvo oglasi za koncesioniran obrt v smislu § 60 zo. ali da se sicer zahteva dokaz usposobljenosti po oz. Za posrednikov dnevnik velja, da si ga sodišče v pravdi tudi brez predloga strank lahko da predložiti zaradi primerjave s sklepnicami, izpiski iz dnevnika in drugimi dokazili. To je vse, kar ostane od dosedanjega posebnega značaja posrednikovega dnevnika v pravdi; sicer je dnevnik pač trgovinska knjiga kakor druge, ki jih mora voditi posrednik, če je polnopraven trgovec; če ni, mora imeti samo dnevnik; za osebe, ki posredujejo samo pri neznatnih kupih in prodajah blaga, pa ne veljajo niti določbe o dnevniku in sklepnicah.

Kar se tiče pravkar omenjenih sklepnic in zlasti sklepnic brez označitve stranke, bo veljalo vohče to, kar je sedaj določeno za uradne senzale, vendar z nekaterimi spremembami, ki naj ščitijo nalogodavca in posrednika. Tudi za prodaje po vzorcu velja dosedanje pravo, le da krajevni običaj ni zadosten, da bi bil posrednik oproščen dolžnosti hraniti vzorec; te dolžnosti nima samo, če so ga oprostile stranke.

Trg. posrednik ne velja za pooblaščenega, sprejeti plačilo ali drugo pogojeno činitev, če to ni posebno dogovorjeno (§ 96); za zakriviljeno škodo je odgovoren ne samo nalogodavcu nego tudi nasprotni stranki. Pravico do posrednine pridobi, če je posel sklenjen zaradi njegovega posredovanja, ob odložnem pogoju, ko je pogoj nastopil. Posrednina je lahko določena s pogodbo ali s krajevnim običajem, sicer znaša $\frac{1}{2}\%$ od vrednosti posla, ki ne presega 100.000 din, od presežka $\frac{1}{4}\%$; v dvomu plača vsaka stranka polovico. Stranka, ki ni trgovec, lahko zahteva pri sodišču, naj se primerno zniža pogojena, pa še ne plačana prekomerna posrednina. Povračilo izdatkov posrednik ne more zahtevati, če ni dogovorjeno, in ne, če se posredovani posel ne sklene. Zastaralni rok za posrednino in povračilo izdatkov je trileten.

X.

Kratki, dokaj površni pregled je, upam, pokazal, da l. del ntz. za naše pravno področje, izvzemši opustitev absolutnih trgovinskih poslov in priznanje trgovske lastnosti nekim podjetnikom, ki se ne bavijo s katerimi od temeljnih trgovinskih poslov, pravzaprav ne vsebuje osnovnih sprememb, da pa je v njem znatno število več ali manj važnih novot, ki bi dopolnile mnogo praznin sedanjega tz., pojasnile dokaj spornih vprašanj in tako strankam kakor oblastvom precej olajšale uporabo zakona. Določbe I. dela so za življenje in gospodarstvo najvažnejše, dasi so v zakonu najkrajše. One se tičejo vsakega trgovca poedinca, prav znaten del njih tudi skoro vsake trgovinske družbe. Zato mislim, da bi bilo koristno, ko bi zakon čim prej dobil obvezno moč, tj. da bi čim prej dobili uvodni zakon in da bi vacatio legis bila tako kratka, kakor pač more biti z ozirom na to, da je v polovici države treba šele prirediti trgovinski register.

Spor o divjem lovu.

Dr. Anton Stuhec.

Med kazenskopravna vprašanja, o katerih se mnenja ne morejo ustaliti, spada v prvi vrsti takozvani divji lov. Da divji lovec ne more postati lastnik od njega ustreljene divjačine, ker gre za pridržane pravice drugega, se za naše razmere priznava (§ 382 odz., drugače čl. 718 švic. drž. pr., § 958 nem. drž. zak.). Večinska teorija, po kateri divji lovec kot neprostoVOLjni zastopnik lovskega upravičenca pridobi za tega lastninsko pravico, je fikcija. Tretja smer uči, da ostane divjačina tudi s prisvojitvijo po divjem lovcu ničija stvar, s čimer bi bila tatinska kvalifikacija zapečatená. Naše kassacijsko sodišče, stol sedmorice odd. B je dosledno (na zadnje v sodbi z dne 2. junija 1937, Kre 115/37) sodilo lovljenje divjačine po § 322 kz. z utemeljitvijo, da divjačina ni v posesti lovskega upravičenca, ker ima le okupacijsko pravico, vsled česar divji lovec divjačine ne „odvzame“, marveč si jo le protipravno prisvoji. Za pojem tuje premične stvari pa je treba poleg negativnega momenta, da stvar ni v lasti storilca, tudi pozitivnega momenta, da je v lasti druge osebe. § 322 kz. je doslovno prevzet iz avstrijskega osnutka iz leta